

НАСТОЯЩЕ И ПЕРСПЕКТИВИ ЗА МЕСТНИТЕ СТАРОЗАГОРСКИ ОВЦЕ
CURRENT STATE AND FUTURE PERSPECTIVES FOR THE LOCAL STARA ZAGORA SHEEP

Мария Джорбинева*, Георги Калайджиев, Иван Димитров
Maria Dzhorbineva*, George Kalaydziev, Ivan Dimitrov

Земеделски институт – Стара Загора
Agricultural Institute – Stara Zagora

*E-mail: madjo22@mail.bg

Резюме

Нови, по-съвременни данни за еволюцията на Старозагорската порода овце липсват. Информация за това през последните години натрупва Асоциацията за развъждане на старозагорските овце (АРСПОБ) чрез ежегоден мониторинг, контрол и анализ на продуктивните показатели на селекционните стада.

Целта на проучването е да се анализира натрупаната нова информация, за да се очертаят перспективите за развъждане на породата. За целта на проучването бяха използвани данните от контролата на продуктивните показатели при чистопородни местни старозагорски овце, извършени от селекционери на Асоциацията за развъждане на Старозагорската порода овце в България. От началото на 2007 г. до края на 2009 г. се контролираха плодовитостта и млечността на овцете майки от стадата на стопаните, склучили договори за селекционна работа с Асоциацията.

Основните изводи от анализираната информация са, че напоследък се забелязва определено уедряване при голяма част от екстериорните показатели. Селекционните показатели – млечност и плодовитост, за последните години са по-високи от данните за 1999 г. при отделните стада.

Стратегическата цел на АРСПОБ е да се увеличи броят на контролираните животни и оттам – на генетичното разнообразие в породата, за да се увеличи и генетичният прогрес при селекционната дейност.

Abstract

There is a lack of contemporary information on the evolution of the Local Stara Zagora Sheep. The Local Stara Zagora Sheep Breeding Association has collected information through the monitoring, control and analysis of the productive characteristics in the selected flocks over the last years.

The aim of this study was to analyse the accumulated information and to figure out the breeding perspectives of the breed. For this purpose, the control data of the productive performance of the pure Local Stara Zagora sheep collected by the selectionists of the Association have been used. The fertility and milkability of the flocks were controlled during the period 2007-2009.

One of the main conclusions was that the size of the breed in terms of the main exterior parameters has increased recently. Fertility and milkability have been higher over the last years compared with the data of 1999.

The strategic aim of the Association is to increase the population of the controlled animals and genetic diversification of the breed with a view to increasing the genetic progress in the selection process.

Ключови думи: овце, Старозагорска порода, асоциация, екстериор, плодовитост, млечност.

Key words: Local Stara Zagora Breed, association, exterior, milkability, fertility.

Археологически проучвания и разкрития доказват, че още през 3000 г. пр.н.е. по нашите земи са се отглеждали много овце и кози. Ранните обитатели на Балканския полуостров и първи заселници по нашите земи – траките, са отглеждали многобройни стада, използвайки ги многостранно. Омир през 2002 г. пр.н.е. нарича плодородна Тракия „майка на овцете“.

По-късно, със създаването на Славяно-българската държава, усилено се развива животновъдството, както и търговията със селскостопански продукти. Но при завладяването на българските земи от турските завоеватели се нанася унищожителен удар на овцевъдството. След установяването на трайна турска власт то отново се възстановява и търговията с

продукти от овцевъдството – основно вълна и месо, е в ръцете на българи.

След Освобождението от турско присъствие започва увеличаване на броя на овцете – от близо 4 млн. броя преди 1878 г. на 6 млн. и 868 хиляди през 1892 г. и на 9 млн. и 27 хиляди през 1939 г. Именно през периода след Освобождението се развива и многостранната продуктивност на овцете – мляко, месо, вълна, кожи, и се създават нови специализирани отродия овце – Черноглава плевенска, Старозагорска, Маришка, Софийско-Брезнишка и др.

Едни от най-атрактивните и най-впечатляващи с външния си вид овце, развъждани в страната, са Старозагорските. Счита се, че те са междуинна форма, получена от кръстосването на Цигай и Цакел, която се приближава повече към Цигай (Петров, 1934; Хлебаров, 1940; Минев, 1970).

Развъдният им район е в източните части на Южна България, в полската част на Старозагорски, Сливенски, Хасковски и Ямболски район и в Тракийската низина. Най-типичните представители на породата са в Старозагорския регион, откъдето е и произходът на името им.

Фенотипните им белези са подвластни на времето на отглеждане – различни стопански години. Най-предпочитани за отглеждане от стопаните напоследък са овцете от така наречения „любителски тип” – с изразено дълго тяло, много дълги уши и опашка, както и с извит, понякога дори уродливо извит, деформиран профил.

Нови, по-съвременни данни за еволюцията на породата липсват. Информация за това през последните години натрупва Асоциацията за развъждане на старозагорските овце чрез ежегоден мониторинг, контрол и анализ на продуктивните показатели на селекционните стада.

Целта на проучването е да се анализира натрупаната нова информация, за да се очертаят перспективите за развъждане на породата.

МАТЕРИАЛ И МЕТОДИ

За целта на проучването бяха използвани данните от контролата на продуктивните показатели при чистопородни местни старозагорски овце, извършени от селекционери в Асоциацията за развъждане на Старозагорската порода овце в България. От началото на 2007 г. до края на 2009 г. се контролираха плодовитостта и млечността на овцете майки от стадата на фермерите, сключили договори за селекционна работа с Асоциацията. За съжаление, контрол на живите тегла по категории животни и по отделните стада не е извършен поради различни обстоятелства в отделните ферми.

Приключването на млечността за стадото от Националния генофонд беше извършена по стандартната процедура, описана в Инструкцията за контрол на продуктивните качества на овцете, изд. София, 2003 г. За стадата от Националния генофонд бяха реализирани 4 контроли на млечната продуктивност през дойния период на съответните години.

При стадата от контролираната част от популацията млечността беше контролирана с две контроли през дойния период и беше приключена като прогнозна с формулата за Старозагорската порода, описана в Инструкцията за контрол на продуктивните качества, 2003 г.

$$C_3 = 120 (0,11 + 0,46M_{45} + 0,30M_{90})$$

РЕЗУЛТАТИ И ОБСЪЖДАНЕ

В различните екстериорни описания на типа на животните от предишни години и сега има определени различия по отношение на едрина им, обраслостта с вълна и продуктивните им показатели.

В таблица 1 са представени екстериорните измерения при Старозагорски овце по данни от различни автори през годините. Последните измерения (Джорбинева, 1984) показват уедряване, изразено при всички екстериорни показатели, в рамките на 18-25%. Най-забележимо е това при измерението “обхват на гърдите”, както и “дължина на тялото”.

Първото проучване на стопанските признания при местните старозагорски овце е извършено от проф. Ж. Ганчев (1926) в стадото на овчар от с. Горно Ботево, Старозагорско. За първи път в България тогава е проведена индивидуална млечна контрола при овце и е установена средна млечност 89,7 литра за 136 дни доен период.

Проф. Ив. Танев (1941) установява 133,7 литра млечност за лактация. Задълбочена характеристика на Старозагорските овце е извършил Г. Хлебаров (1940). Според него 65% от всичките овце в Старозагорска околия са били от тази порода. Установената средна млечност за доен период е 109,5 литра. Тя се движи от 121 до 169 литра за лактация през 1944-1984 г. в контролираното стадо към Института по животновъдство в Стара Загора (сега Земеделски институт – Стара Загора) (Минев, 1951; Джорбинева, 1984).

Данните за постигнатата млечност и плодовитост до 1999 г. в страната са представени в таблица 2 (Годишни бюлетини на Изпълнителната агенция по селекция и репродукция). Впечатлява ниската дойна мечност, както и млечността за лактация през тези години, контролирана при значително по-големи стада.

Таблица 1. Екстериорни измерения при Старозагорски овце по данни от различни автори
Table 1. Exterior measurements in Stara Zagora Sheep by different authors

Показатели Parameters	Автори/Authors			
	Ж. Ганчев J. Ganchev 1926 г.	И. Танев Iv. Tanev 1937 г.	П. Минев P. Minev 1971 г.	М. Джорбинева M. Dzhorbineva 1984 г.
1. Височина холка Wither height	63,0	64,4	68,9	74,4
2. Височина кръстец Rump height	64,1	65,3	69,9	75,5
3. Дължина тяло Body length	71,2	68,9	73,3	87,3
4. Ширина гърди Chest width	19,1	20,6	21,7	23,7
5. Обхват гърди Heart girth	79,3	86,6	87,4	99,6
6. Обхват свирка Shin-bone girth	-	8,2	8,1	8,6
7. Дължина опашка Tail length	45,0	42,7	-	50,7

Таблица 2. Млечност и плодовитост на Старозагорски овце (контролирани стада до 1999 г.)
Table 2. Milk-yield and fertility in ewes of stara zagora breed (controlled herds to 1999)

Година Year	Брой майки 01.01. number ewes	Дойна млечност овца lactation ewe	Млечност лактация овца milk-yield ewe	Брой майки 01.01. number ewes	От 100 майки налични ewes in herd	От 100 оагнени майки lambing ewes
1980	2623	56,6	127,3	2946	112,6	144,0
1989	1680	79,0	169,2	1680	108,6	127,3
1999	597	66,7	200,2	594	95,3	117,4

В таблица 3 е отразена млечността на овцете майки от контролираните от Асоциацията стада от Националния генофонд и от Контролираната част от популацията през последните години.

За стадата от Националния генофонд през двете години (2007 и 2009 г.) бяха реализирани 4 контроли на млечната продуктивност за дойния период, а за контролираната част от популацията – две контроли.

Анализирайки информацията, е очевидно, че така реализираната млечност за доен период е значително по-висока от данните в таблица 2 от предишни години. Увеличението е с 40-50%. Голямата разлика между минималната и максималната млечност както при стадата от Националния генофонд, така и при стадата от контролираната част на популацията показва разнообразието на стадата в аспект млечност. Сравнителният анализ на данните между двете години

не показва голяма разлика в стойностите на млечността за доен период и при двете части от популацията.

В таблица 4 е показана плодовитостта на овцете майки на контролираните стада през 2007 г. и 2009 г. За овцете майки от Националния генофонд плодовитостта варира от 130 до 150%, а от оагнените – от 140 до 160%. Няма съществена разлика между двете части на популацията през двете години, обект на контрола.

ИЗВОДИ

- Фенотипните белези на Старозагорските овце са подвластни на времето на отглеждане – различните стопански години. Напоследък се забелязва определено уедряване при голяма част от екстериорните показатели.
- Основните селекционни показатели – млечност и плодовитост, за последните години са по-високи от данните за 1999 г. при отделните стада.

Таблица 3. Млечност на овцете майки от контролираните стада през 2007 и 2009 г.

Table 3. Milk-yield of controlled herds of ewes in 2007 and 2009 year

Стада Flocks	2007 г.				2009 г.			
	Брой, n	Млечн. 120 дни milk 120 days	Макс. max	Мин. min	Брой, n	Млечн. 120 дни milk 120 days	Макс. max	Мин. min
Национален генофонд National genefund								
1. Ст. Стоев	84	85,7	200,7	41,0	112	119,5	192,4	52,8
2. Т. Мишов	56	118,5	156,7	101,0	62	120,6	189,1	60,9
3. М. Караванова	56	109,1	181,9	68,4	32	128,3	220,7	70,4
4. Д. Димитров	88	112,5	214,2	43,2	110	119,3	204,6	54,8
5. Г. Стефанова	60	128,1	254,4	48,0	59	129,4	244,3	53,6
6. М. Пенчева	42	123,8	189,8	55,4	33	121,9	235,9	58,4
Контролирана част Control part								
1. П. Накев	-	-	-	-	56	111,3	197,9	51,8
2. Ап. Апостолов	-	-	-	-	53	123,4	205,2	61,2
3. А. Иванова	-	-	-	-	22	118,4	201,5	55,7
4. Св. Бинев	-	-	-	-	66	125,0	235,9	72,8

Таблица 4. Плодовитост на овцете майки от контролираните стада през 2007 и 2009 г.

Table 4. Fertility of controlled herds of ewes in 2007 and 2009 year

Стада Flocks	2007 г.				2009 г.			
	Брой, 01.01. n	% от налич., % from total	% от оагнен., % from lambed	% близн., % twins	Брой, 01.01. n	% от налич., % from total	% от оагнен., % from lambed	% близн., % twins
Национален генофонд National genefund								
1. Ст. Стоев	100	123,0	133,7	29,3	116	101,8	135,2	22,0
2. Т. Мишов	40	132,5	147,0	44,0	62	100,0	124,0	19,0
3. М. Караванова	40	122,5	144,1	44,0	58	110,3	130,6	20,5
4. Д. Димитров	100	109,0	118,5	13,0	110	108,1	130,7	19,5
5. Г. Стефанова	60	123,3	129,8	33,3	58	146,5	157,4	22,5
6. М. Пенчева	32	159,0	182,0	60,0	33	109,1	138,5	24,6
Контролирана част Control part								
1. П. Накев	-	-	-	-	55	114,5	136,9	26,1
2. Ап. Апостолов	-	-	-	-	53	109,1	123,4	20,2
3. А. Иванова	-	-	-	-	22	131,8	145,0	25,0
4. Св. Бинев	-	-	-	-	66	103,0	144,6	19,2

3. Стратегическата цел на АРСПОБ е да се увеличи броят на контролираните животни и оттам – на генетичното разнообразие в породата, за да се увеличи и генетичният прогрес при селекционната дейност.

ЛИТЕРАТУРА

Ганчев, Ж., 1926. Принос за проучване на Старозагорската овца, София, 12-15.

Джорбинева, Мария, 1984. Изменчивост на селекционните признаки при местни старозагорски овце и възможности за тяхното усъвършенстване. Дисертация, София, 155.

Инструкция за контрол на продуктивните качества и бонитировка на овцете, 2003, София.

Минев, П., 1951. Списание на научноизследователските институти при Министерството на земеделието и горите. 1. Отчет на Овцевъдна секция при Научноизследователския институт по животновъдство – Стара Загора, 29-35.

Минев, П., Я. Кацаров, Д. Добрев, И. Боннаков, 1970.

Симпозиум по овцевъдство на Балканските страни, С., БАН, 55-60.

Петров, Александър, 1934. Годишник на Софийския университет. Агрономо-лесовъден факултет, София, т. 12, 675-704.

Танев, Иван. Овцевъдството в Старозагорска област и мерки за подобренето му, Стара Загора, 6-9.

Хлебаров, Георги, 1940. Изучавания върху българските местни овце и възможностите за тяхното подобреие. – В: Сборник на БАН, т. 33, 33-38.

Рецензент – доц. д-р Дойчо Димов
E-mail: doytcho.dimov@gmail.com